

ROZSUDOK V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Emila Franciscyho a sudkýň JUDr. Daniely Sučanskej a JUDr. Eleny Siebenstichovej, v právnej veci žalobcov **1/ I.**, bývajúceho v G., **2/ J.**, bývajúceho v M., **3/ I.**, bývajúcej v J., **4/ G.**, bývajúcej v Š., všetkých zastúpených JUDr. A., advokátkou so sídlom v B., proti žalovanému **L.**, bývajúcemu v J., **o vrátenie daru a iné**, vedenej na Okresnom súde Galanta pod sp. zn. 8 C 48/2001, na dovolanie žalobcov 1/ až 4/ proti rozsudku Krajského súdu v Trnave z 18. októbra 2006 sp. zn. 11 Co 284/2005, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Trnave z 18. októbra 2006 sp. zn. 11 Co 284/2005 **z r u š u j e** vo výroku, ktorým odvolací súd potvrdil výrok rozsudku súdu prvého stupňa vo veci samej, a ktorým rozhodol o náhrade trov odvolacieho konania.

Vec v rozsahu zrušenia vracia Krajskému súdu v Trnave na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Galanta rozsudkom z 28. júna 2005 č.k. 8 C 48/2001-159 zamietol žalobu, ktorou sa žalobcovia domáhali určenia, že a/ K., ktorý zomrel X. bol od 6. novembra 2000 (a teda i v čase svojej smrti) v podiele 1/2 podielovým spoluvlastníkom nehnuteľností v katastrálnom území M. zapísaných na liste vlastníctva č. X. ako dom súpisné č. X., parcela č. X. – zastavaná plocha vo výmere 1046 m², parcela č. X. – záhrada vo výmere 720 m², b/ spoluvlastnícky podiel 1/2 uvedených nehnuteľností patrí do dedičstva po K.. Zároveň

rozhodol o náhrade trov konania. Rozhodnutie vo veci samej odôvodnil poukazom na § 630 Občianskeho zákonníka a výsledky vykonaného dokazovania, ktorými mal preukázané, že 8. augusta 1997 uzavreli K.. a L. „darovaciu zmluvu zaopatrovaciu“, ktorou na jednej strane K.. previedol na L. spoluvlastnícky podiel 1/2 uvedených nehnuteľností a na druhej strane L. zriadil v prospech K. právo zodpovedajúce vecnému bremenu, obsahom ktorého bola povinnosť L. strpieť bezodplatne neobmedzené užívanie sporných nehnuteľností K.. až do jeho smrti, udržiavať tieto nehnuteľnosti „v potrebnej miere“ a poskytovať mu „potrebne zaopatrenie, t.j. stravu, pranie, žehlenie bielizne, upratovanie“, ako aj zabezpečiť mu „ošetrovanie, privolanie lekárskej pomoci a prípadný odvoz k lekárovi“. Vklad vlastníckeho práva v katastri nehnuteľností podľa tejto zmluvy bol povolený 22. októbra 1997. Žalovaný sa začal podieľať na uspokojovaní potrieb K. (svojho otca) od roku 1995. I keď K.. za svojho života urobil prejav vôle smerujúci k vráteniu daru, súd na základe výsledkov vykonaného dokazovania dospel k záveru, že tento úkon nebol urobený voči žalovanému (prevzala ho len jeho manželka) a žalovaný sa voči nemu alebo členom jeho rodiny nesprával tak, že by tým hrubo porušoval dobré mravy. V danom prípade preto neboli splnené zákonné predpoklady, za ktorých sa darca môže domáhať vrátenia daru.

Na odvolanie žalobcov 1/ až 4/ Krajský súd v Trnave rozsudkom z 18. októbra 2006 sp. zn. 11 Co 284/2005 napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej, v časti týkajúcej sa „požiadavky na určenie práva spoluvlastníctva nebohého K. k času jeho smrti“ potvrdil; proti rozsudku odvolacieho súdu v tejto časti vyslovil prípustnosť dovolania. Vo veci samej, v časti „týkajúcej sa požiadavky na určenie, že sporné nehnuteľnosti patria do dedičstva po poručiteľovi“ pripustil čiastočné späťvzatie žaloby, napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa v tejto časti zrušil a konanie v tejto časti zastavil. V časti trov konania napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Rozhodol tiež o náhrade trov odvolacieho konania. V odôvodnení (o.i.) uviedol, že právny úkon darcu, ktorým žiada vrátiť dar (§ 630 Občianskeho zákonníka), môže vyvolať právne účinky, len ak sa dostal do dispozičnej sféry obdarovaného. Aj takýto prejav vôle, napriek tomu, že ide o jednostranný právny úkon darcu, totiž voči neprítomnej osobe (v danom prípade žalovanému) pôsobí až od okamihu, kedy jej dôjde (§ 45 ods. 1 Občianskeho zákonníka). V danom prípade K.. urobil takýto prejav vôle, ten ale bol doručený manželke žalovaného. Takéto doručenie by bolo možné považovať za doručenie obdarovanému len ak by manželka obdarovaného bola na to osobitne oprávnená ako jeho zástupkyňa. Požiadavka na vrátenie

daru vyššej hodnoty totiž nie je bežnou vecou, a preto ani prevzatie písomnosti s takouto požiadavkou nie je bežnou vecou, v ktorej je inak každý z manželov oprávnený zastupovať druhého manžela. V prejednávanej veci žalobcovia nepreukázali, že právny úkon K., ktorým sa domáhal vrátenia daru, sa skutočne dostal do dispozičnej sféry žalovaného. Túto okolnosť označil odvolací súd za prvý dôvod pre zamietnutie žaloby o určenie vlastníctva. Podľa jeho právneho názoru ale žaloba musela byť zamietnutá aj z ďalšieho dôvodu, týkajúceho sa otázky intenzity porušenia dobrých mravov. Hrubým porušením dobrých mravov je len ich porušenie značnej intenzity alebo ich sústavné porušovanie (R 88/1998), nie však prejavy prostej nevďačnosti obdarovaného voči darcovi či dokonca ani menej významné porušenia dobrých mravov (R 31/1999). Odvolací pri aplikácii § 630 Občianskeho zákonníka vychádzal z takej interpretácie tohto ustanovenia, v zmysle ktorej hrubým porušením dobrých mravov zakladajúcim právo darcu domáhať sa vrátenia daru je len správanie sa obdarovaného voči darcovi alebo členom jeho rodiny spočívajúce v (aktívnom) konaní jednej osoby voči druhej, a nie aj v (pasívnom) opomenutí konať určitým spôsobom. Iba takéto konanie proti záujmom darcu alebo členov jeho rodiny vyžaduje vyššiu mieru „vkladu“ obdarovaného do správania spôsobilého darcovi alebo členom jeho rodiny škodiť; dôsledky jednoduchého opomínania niečo konať sú spravidla menej závažnými. Nenáležité správanie obdarovaného spočívajúce len v opomenutí potom môže intenzitu hrubého porušenia dobrých mravov naplniť zrejme len vtedy, ak by u obdarovaného ako dediča (aj len potenciálneho) odôvodňovalo i vydedenie pre dôvody týkajúce sa samotného darcu (§ 469a ods. 1 písm. a/ a b/ Občianskeho zákonníka). Vychádzajúc z toho odvolací súd dospel k záveru, že žiadne takéto správanie nebolo možné žalovanému vytýkať, lebo výsledky vykonaného dokazovania nepreukázali konanie žalovaného proti darcovi alebo iným členom jeho rodiny so znakmi hrubého porušenia dobrých mravov. Keďže neexistovali dôvody pre vrátenie daru, nemohla požiadavka K. smerujúca k vráteniu daru spôsobiť zánik právneho vzťahu z darovania ani v prípade, že by bolo preukázané doručenie tejto požiadavky obdarovanému. Z toho vyplýva, že K.. sa nestal opätovným spoluvlastníkom na žalovaného prevedeného spoluvlastníckeho podielu a nebol ním ani v čase svojej smrti. Z tohto dôvodu bola neopodstatnene podaná žaloba správne zamietnutá. Odvolací súd preto v tejto časti napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa podľa § 219 O.s.p. potvrdil. Výrok, ktorým pripustil dovolanie, odôvodnil zásadným právnym významom svojho rozhodnutia v otázke 1. nástupu účinkov prejavu vôle darcu smerujúceho k vráteniu daru a práva manžela obdarovaného prijať taký prejav vôle a 2. doplnenia výkladu pojmu „hrubé porušovanie dobrých mravov“. Podľa odvolacieho súdu ide o dosiaľ neriešené

otázky zásadného právneho významu, ktorých vyriešenie môže obohatiť existujúcu judikatúru súdov.

Potvrdzujúci výrok uvedeného rozsudku odvolacieho súdu napadli žalobcovia 1/ až 4/ dovolaním, na odôvodnenie ktorého uviedli, že toto rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.). Odvolací súd podľa ich názoru v napadnutom rozsudku nevyriešil jednoznačne otázku, či zásielku obsahujúcu požiadavku darcu na vrátenie daru je oprávnený prijať manžel obdarovaného a vyslovil len záver, že je potrebné trvať na bezpečnom preukázaní, že požiadavka na vrátenie daru sa dostala do dispozičnej sféry obdarovaného. Podľa názoru dovolateľov interpretácia odvolacieho súdu vzťahujúca sa na otázku doručenia žiadosti o vrátenie daru manželovi obdarovaného nie je správna a prieči sa zodpovedajúcej právnej úprave, za ktorú označili § 45 O.s.p. Obranu obdarovaného, ktorý až v priebehu konania začal tvrdiť, že mu zásielka nebola doručená, označili dovolatelia za účelovú a nedôvodnú. Pokiaľ ide o otázku intenzity a formy „hrubého porušenia dobrých mravov“, pri riešení ktorej vychádzal odvolací súd z analogického použitia ustanovenia § 469a Občianskeho zákonníka upravujúceho podmienky vydedenia potomka poručením, žalobcovia spochybnili správnosť právnych záverov odvolacieho súdu, lebo toto ustanovenie za relevantné označuje nielen (aktívne) správanie – teda konanie, ale aj pasívne správanie – zdržanie sa alebo opomenutie konania. V danom prípade bol žalovaný povinný poskytovať K.. starostlivosť a túto mu neposkytoval, čím sa dopustil hrubého porušenia dobrých mravov. Dovolatelia odvolaciemu súdu vytkli, že sa nezaoberal ich námietkou o rozpore „darovacej zmluvy zaopatrovacej“ s duchom a zmyslom zákona (§ 628 Občianskeho zákonníka), ktorá je opodstatnená z dôvodu, že pojmovým znakom darovania je bezodplatnosť. Poskytovanie osobnej starostlivosti bolo v danom prípade protihodnotou za poskytnutý dar, preto nešlo o bezodplatný prevod. V nadväznosti na to dovolatelia uviedli, že darovacia zmluva, ktorá obsahuje záväzok akékoľvek protiplnenia, svojím účelom a obsahom obchádza zákon, čo zakladá neplatnosť tohto právneho úkonu v zmysle § 39 Občianskeho zákonníka. Skutočnosťou, že darca podpisoval dokument, o obsahu ktorého sa nemohol sám presvedčiť, lebo dobre neovládal slovenský jazyk, sa odvolací súd taktiež nezaoberal. Z týchto dôvodov žalobcovia 1/ až 4/ žiadali zrušiť tak napadnutý potvrdzujúci výrok rozsudku odvolacieho súdu, ako aj ním potvrdený výrok rozsudku súdu prvého stupňa a vec v rozsahu zrušenia vrátiť súdu prvého stupňa na ďalšie konanie.

Vyjadrenie žalovaného k dovolaniu sa v spise nenachádza.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podali včas účastníci konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.) zastúpení advokátkou proti výroku rozhodnutia, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom (§ 238 ods. 3 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) preskúmal napadnutý výrok rozsudku odvolacieho súdu v rozsahu podľa § 242 ods. 1 O.s.p. a dospel k záveru, že tento výrok je potrebné zrušiť (§ 243b ods. 1 O.s.p.).

V zmysle § 241 ods. 2 O.s.p. môže byť dovolanie podané iba z dôvodov, že a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237 O.s.p., b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c/ rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Dovolací súd je viazaný nielen rozsahom dovolania, ale i v dovolaní uplatnenými dôvodmi. Obligatórne (§ 242 ods. 1 O.s.p.) sa zaoberá procesnými vadami uvedenými v § 237 O.s.p. a tiež tzv. inými vadami konania, pokiaľ mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci. Dovolacie dôvody pritom neposudzuje len podľa toho, ako ich dovolateľ označil, ale podľa obsahu tohto opravného prostriedku.

Vzhľadom na zákonnú povinnosť (§ 242 ods. 1 druhá veta O.s.p.) skúmať vždy, či napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu nebolo vydané v konaní postihnutom niektorou z najzávažnejších procesných väd, zaoberal sa dovolací súd otázkou, či konanie v tejto veci nie je postihnuté vadou konania v zmysle § 237 O.s.p. Podľa tohto ustanovenia je dovolanie prípustné, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c/ účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f/ účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom, g/ rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát. Žiadna z týchto väd nebola v dovolaní namietaná a ani nevyšla najavo v dovolacom konaní.

Inou vadou konania, na ktorú musí dovolací súd prihliadnúť aj vtedy, ak nie je v dovolaní namietaná, je procesná vada, ktorá na rozdiel od väd taxatívne vymenovaných

v § 237 O.s.p. nezakladá zmätočnosť rozhodnutia. Jej dôsledkom je vecná nesprávnosť, ktorej základom je porušenie procesných ustanovení upravujúcich postup súdu v občianskom súdnom konaní. Za dôsledok vady takejto povahy je považovaná aj nepreskúmateľnosť súdneho rozhodnutia (porovnaj napríklad R 111/1998).

V súlade s § 157 ods. 2 O.s.p. musí aj odvolací súd v odôvodnení svojho rozhodnutia podať výklad opodstatnenosti, pravdivosti, zákonnosti a spravodlivosti výroku rozsudku. Musí sa pri tom vyporiadať so všetkými rozhodujúcimi skutočnosťami a jeho myšlienkový postup musí byť v odôvodnení dostatočne vysvetlený nielen s poukazom na všetky skutočnosti zistené vykonaným dokazovaním, ale tiež s poukazom na právne závery, ktoré prijal. Právne závery odvolacieho súdu môžu byť dostatočne preskúmateľné len vtedy, ak odvolací súd po skutkovom vymedzení predmetu konania podá zrozumiteľný a jasný výklad, z ktorých ustanovení zákona alebo iného právneho predpisu vychádzal, ako ich interpretoval a prečo pod tieto ustanovenia podriadil zistený skutkový stav.

V prejednávanej veci odvolací na základe zisteného skutkového stavu vec posudzoval podľa ustanovenia § 630 Občianskeho zákonníka, v zmysle ktorého sa darca môže domáhať vrátenia daru, ak sa obdarovaný správa k nemu alebo členom jeho rodiny tak, že tým hrubo porušuje dobré mravy. Na základe výsledkov dokazovania dospel k záveru, že žaloba je neopodstatnená, lebo právny úkon obsahujúci požiadavku vrátiť dar nebol urobený voči obdarovanému, a tiež preto, lebo obdarovaný sa voči darcovi nesprával tak, že tým hrubo porušil dobré mravy. To teda znamená, že odvolací súd vychádzal zo záveru o platnosti právneho úkonu, ktorým žalovaný nadobudol spoluvlastnícky podiel sporných nehnuteľností, a tiež zo záveru, že úkon, ktorým došlo k tomuto prevodu, bol darovacou zmluvou.

Z obsahu spisu vyplýva, že žalovaný mal nadobudnúť sporný spoluvlastnícky podiel „darovacou zmluvou zaopatrovacou“ uzavretou 8. augusta 1997 (č.l. 48 spisu). V článku II. tejto zmluvy je uvedené, že darca K.. daruje predmetný podiel svojmu synovi L., ktorý dar s vďakou prijíma. V článku IV. uvedenej zmluvy sa obdarovaný L. zaviazal nielen umožniť darcovi bezplatné a neobmedzené užívanie predmetných nehnuteľností, ale tiež poskytovať mu až do jeho smrti zaopatrenie, t.j. stravu, pranie a žehlenie bielizne, upratovanie, ošetrovanie, privolanie lekárskej pomoci, ako aj prípadný odvoz k lekárovi. Plnenia, ku

ktorým sa žalovaný v tomto bode zaviazal, majú nepochybne majetkovú hodnotu, ktorá je vyjadriteľná v peniazoch.

Odvolačný súd v rozpore s § 157 O.s.p. a na úkor preskúmateľnosti napadnutého rozsudku v jeho odôvodnení nevysvetlil, k akým záverom dospel pri výklade vôle účastníkov tejto zmluvy, ani neodôvodnil priebeh a výsledky svojho myšlienkového procesu pri riešení otázky, či K.. a L. v danom prípade uzavreli zmluvu jednu alebo dve, a ak uzavreli dve zmluvy, či sú navzájom oddeliteľné a spôsobilé samostatnej existencie alebo či predstavujú jeden neoddeliteľný celok. Odôvodnenie odvolacieho súdu neobsahuje ani vysvetlenie, na základe čoho dospel odvolací súd k záveru, že napriek vyššie uvedeným skutočnostiam (predovšetkým záväzku žalovaného zriadeného v „darovacej zmluve zaopatrovacej“) išlo zo strany K. o darovanie v zmysle § 628 až § 630 Občianskeho zákonníka, a z čoho vyvodil neopodstatnenosť argumentácie žalobcov 1/ až 4/ obsiahnutej už v ich odvolaní proti rozsudku súdu prvého stupňa (viď č.l. 171 spisu), že prevod, ku ktorému došlo predmetnou zmluvou, nebol bezodplatný (viď § 628 Občianskeho zákonníka), a že preto „darovacia zmluva zaopatrovacia“ je neplatný právny úkon v zmysle § 39 Občianskeho zákonníka.

So zreteľom vyššie označený nedostatok bližšieho odôvodnenia je napadnutý rozsudok nepreskúmateľný. Najvyšší súd Slovenskej republiky vzhľadom na výskyt tejto tzv. inej vady konania (§ 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.) dovolaním napadnutý výrok odvolacieho súdu zrušil spolu s výrokom o trovách odvolacieho konania a vec v rozsahu zrušenia vrátil odvolaciemu súdu na ďalšie konanie (§ 243b ods. 1 O.s.p.). S prihliadnutím na tento dôvod zrušenia nemal odvolací súd možnosť pristúpiť k posúdeniu napadnutého výroku rozsudku odvolacieho súdu z hľadiska jeho vecnej správnosti v právnych otázkach, na vyriešenie ktorých bolo pripustené dovolanie.

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 13. októbra 2008

JUDr. Emil F r a n c i s c y, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia: Klaudia Vrauková